

רצועת-עזה – הצעה לתוכנית פעולה כוללת

עיקרי המדיניות המוצעת

1. מדיניות ישראלית שתאפשר שיקום ופיתוח כלכלי של רצועת עזה לשיפור איכות חיי התושבים.
2. בקרה ביטחונית ישירה ועקיפה ומניעת התחמשות החמאס והארגונים הנוספים בעזה.
3. צעדים לשיפור המצב הכלכלי:
 - פתיחת מעברים נוספים בין עזה לישראל על מנת להקל על כניסת סחורות לעזה, כאשר בשלב ראשון ייפתח מעבר ארז להעברת מוצרי חקלאות וציוד רפואי.
 - פתיחת מעבר של סחורות ואנשים בין עזה לגדה (מעבר תרקומיה או ביטוניה).
 - אישורי עבודה למגזרים מסוימים בישראל.
 - מציאת פתרון לייבוא וייצוא סחורות דרך הים: בשלב ראשון מעבר סחורות דרך נמל אשדוד.
 - הרחבתם של אזורי הדייג.
 - ייצוא לאירופה – קיים פוטנציאל לעמידה בסטנדרטים אירופאים לייצוא תוצרת חקלאית מעזה.
4. הימנעות מצעדים מרחיקי לכת, כמו הקמת נמל, שמחייבים הסכם ומחויבות של החמאס (שלא נראית סבירה בטווח הקרוב וישראל אינה מעוניינת בכך) כדי לא לפגוע במערכת היחסים עם הרש"פ באיו"ש.
5. מעורבות של הקהילה הבינלאומית והערבית (מצרים, קטאר, תורכיה, סעודיה) במסגרת "כללי משחק" שתגדיר ישראל.

קבוצת המומחים לשלום ולביטחון
Peace and Security Association

רקע

בתום שנה למבצע "צוק איתן", המציאות הנוכחית מייצרת הזדמנויות חדשות לייצב את המצב ולהקטין את הסכנה לסבב אלימות נוסף בטווח הקרוב.

מדיניותה של ממשלת ישראל כלפי עזה, מאז שהחמאס עלה לשלטון לפני תשע שנים, הסתכמה במאמץ לבידוד מדיני של החמאס, להפרדה בין ה"רשות" לעזה, ולמצור כלכלי מהודק עליה. מדיניות זו לא הוכיחה את יעילותה. סבבי הלחימה החוזרים עם החמאס והיכולות של חמאס לפגוע בשגרת החיים ברחבי ישראל הם הוכחה ברורה לכך.

כיום כבר קיימת הבנה בישראל שלא ניתן באמת למגר את החמאס, ושיש צורך לקבל את שליטתו ברצועה, במיוחד נוכח הסכנה שביורשים הפוטנציאליים. גם התנתקות מוחלטת מהרצועה איננה אופציה ישימה. לכן קיים צורך מיידי לקדם מהלכים משולבים מול החמאס, בשיתוף גורמים בינלאומיים, שיגדילו את המוטיבציה בעזה וישפרו את הסיכוי להמשך הרגיעה.

הקהילה הבינלאומית ברובה איננה מקבלת את טענת ישראל כי מאז ההתנתקות ב-2005 היא איננה אחראית יותר על הנעשה בעזה, וגורסת שעזה נמצאת למעשה תחת "כיבוש חיצוני" ישראלי. דהיינו, תחת מצור ישראלי (ומצרי), כאשר מתוך חמשת מעברי הגבול בין ישראל לעזה פעילים כיום רק שניים: מעבר ארז (לאוכלוסייה) וכרם שלום (לסחורות). סגירתו הכמעט הרמטית בשלוש השנים האחרונות של מעבר רפיח בצד המצרי, הותיר למעשה את עזה תחת סגר מבוקר. גם האפקטיביות של "כלכלת המנהרות" פחתה משמעותית לאור הפעילות המצרית לגילויין והשמדתן.

הדו"ח של הבנק העולמי ממאי 2015 קובע, כי עזה נמצאת במצב של התמוטטות כלכלית בפועל. על פי הדו"ח, מתוך 1.7 מיליון תושבים בעזה, 43% הם מתחת לגיל 14, ושיעור האבטלה בקרב הצעירים בעזה עומד על 60%. מכאן, שהמרכיב המשמעותי והמרכזי לשינוי בעזה מצוי בשיפור ושיקום המצב הכלכלי שם.

מאז הקמת ה- GRM בספטמבר 2014 (Gaza Reconstruction Mechanism) - ההסכם לשיקום עזה בחסות האו"ם) יש עליה מתונה אך עקבית בנפח הסחורות לעזה. ישראל מאפשרת כיום ל-700 משאיות להעביר לעזה סחורות לרבות מלט ואגרטים. כמו כן מתבצע מעבר של 10-15 משאיות מוצרי חקלאות מדי יום בין עזה לגדה.

דרך השלום 7 תל אביב, 6789207

7 Derech HaShalom st. Tel-Aviv, Israel

טל: +972.3.5471254

פקס: +972.3.5498007

info@peace-security.org.il

www.peace-security.org.il

קבוצת המומחים לשלום ולביטחון
Peace and Security Association

העליונות הצבאית של ישראל ביחס לעזה איננה מוטלת בספק. ברם, התמונה הביטחונית מורכבת יותר: ראשית, למרות ההרתעה הצבאית הישראלית, היוזמה לפתיחת מערכה צבאית נמצאת עדיין גם בידי החמאס. נגד החמאס דרושים מרכיבי הרתעה נוספים, אפקטיביים לא פחות, כמו הרתעה כלכלית ומדינית. שיפורים כלכליים, כמו הקמת נמל בעזה, עשויים לגרום להרהור שני בקרב ההנהגה בעזה בטרם יתקפו את אזרחי ישראל. גם מעורבות כלכלית וביטחונית של הקהילה הבינלאומית עשויה לגרום לכל הצדדים לנהוג באיפוק רב יותר. מרכיב נוסף שיוצר הזדמנות לשינוי מול החמאס הוא התעצמותם של גורמי הג'יהאד לרבות דעא"ש בתוך עזה ובסיני.

הניסיונות לחדש את המו"מ המדיני עם הרשות הפלסטינית בגדה מאז אוסלו, כשלו כולם. המדיניות הישראלית גורסת שיש להתנגד בתוקף לממשלת אחדות בין ה"רשות" לחמאס, אם כי במהלך צוק איתן היו ניסיונות להשתמש בשירותי התווך של הרשות על מנת להגיע לחמאס. הפיצול בין החמאס לפת"ח מהווה כיום אבן נגף בניסיון להביא ליישוב עזה. ה"רשות" צריכה לקחת חלק במנגנון לשיקום עזה, אחרת היא עלולה להיות מכשול בדרך ליישוב המצב.

המעורבות האיראנית בגזרה עדיין מהווה איום ממשי על ההתקדמות, ולמרות הסיכוי הקלוש לכך, הסכם הגרעין עם איראן עדיין יכול היה להוות הזדמנות למזער את מעורבותה באזור.

הטענה הישראלית, כי מעבר חופשי בין עזה לעולם תורם ומעצים את יכולותיו הצבאיות של החמאס כנגד אוכלוסייה אזרחית בישראל, תקפה ומבוססת; אולם בבחינה של האינטרסים הישראליים הנוכחיים והעתידיים, ועל בסיס כישלון המדיניות עד כה, מן הראוי לבחון גישות אחרות לשינוי המציאות, המבוססות על שיפור כלכלי בעזה לשם הגברת היציבות והורדת המוטיבציה לסבב לחימה נוסף.

שיקולים בתחום הביטחון

קיימים שלושה איומים מרכזיים מצד החמאס, בצד אי ההכרה שלו בלגיטימיות של מדינת ישראל:

- איומי הרקטות והטילים – ייצור עצמי והברחות אמל"ח.
- איום המנהרות וירי לעבר יישובי עוטף עזה.
- חיבור לגורמים עוינים מחוץ לרצועה – כמו איראן ודאעש.

דרך השלום 7 תל אביב, 6789207

7 Derech HaShalom st. Tel-Aviv, Israel

טל: +972.3.5471254

פקס: +972.3.5498007

info@peace-security.org.il

www.peace-security.org.il

קבוצת המומחים לשלום ולביטחון
Peace and Security Association

בכל תכנית פעולה ביחס לרצועת עזה יש לקחת בחשבון את רמת הפיקוח על הפעילות והאמל"ח שעלולים לסכן את ישראל. ישראל איננה ששה להעביר את האחריות על הפיקוח לידי גורמים שלישיים. יחד עם זאת, קיים צורך לאזן בין אינטרסים ביטחוניים מידיים לאינטרסים ארוכי טווח וייתכן שתידרש לעשות כן. מומלץ גם לבחון את הרעיון של הגדרת מתחמים מסוימים כ"מקומות מוגנים" כאשר באזורים אלה תיאסר פעילות מלחמתית מצד החמאס ברצועה, לרבות שיגור רקטות לעבר ישראל, ולישראל אסור יהיה לפגוע באזורים אלה – גם במצב של לחימה נגד הטרור.

האינטרס הישראלי

1. מניעת סבבי לחימה ויצירת "מחיר הפסד" גבוה עבור הנהגת החמאס.
2. אין הכרה בחמאס, אולם יש הבנה שעדיף שלטון חמאס על התפוררות פנימית אלימה.
3. אין היתכנות להחזרת הרש"פ לשלטון בעזה ואין לתת ל"רשות" אפשרות ל"וטו" על מדיניות ישראל ברצועה.

תפקיד אפשרי של המערכת האיזורית והבינלאומית

השאיפה של מדינת ישראל להסדר כולל עם העם הפלסטיני היא היעד המרכזי, למרות שאין התכנות כרגע לחידוש המו"מ עם הפלסטינים.

הסיכוי כיום שה"רשות" תתפוס את השליטה בעזה הוא אפסי. גם הסיכוי לממשלת אחדות נמוך. אבל לא מומלץ להתעלם מאף אחד משני השחקנים הראשיים המרכזיים בעם הפלסטיני. לא נכון להגיע להבנות עם החמאס ללא מעורבות של הרשות הפלסטינית, ולהיפך. על ישראל לשאת ולתת עם שניהם, בדרכים שונות ומקבילות, למרות שהדבר יגרום בהכרח לחיזוק מעמדו של חמאס באזור ובזירה הפלסטינית כולה. יחד עם זאת, אסור להיקלע למצב בו למי מהם יש זכות וטו על המהלכים שלנו מול השני. יש לבחון אפשרות להפסקת אש ארוכת טווח בין ישראל לחמאס בתיווך ופיקוח גורמים בינלאומיים.

דרך השלום 7 תל אביב, 6789207

7 Derech HaShalom st. Tel-Aviv, Israel

טל: +972.3.5471254

פקס: +972.3.5498007

info@peace-security.org.il

www.peace-security.org.il

קבוצת המומחים לשלום ולביטחון
Peace and Security Association

ישראל תצטרך לתאם את המהלכים המדיניים עם הקהילה הבינלאומית ועם גורמים רלבנטיים באזור, ובראשם מצרים. האינטרס הישראלי הוא לקיים שת"פ ביטחוני הדוק עם המצרים ולכן כל צעד מדיני כלכלי או ביטחוני חייב להיות מתואם עם המצרים. יחד עם זאת, היחסים בין מצרים לחמאס אינם יכולים למנוע מהלכים לשיפור המצב הכלכלי בעזה.

התרומה האפשרית של הקהילה הבינלאומית יכולה לבוא לידי ביטוי בכסף, ביוזמות מדיניות, בפעילות במוסדות בינלאומיים ובסיוע בפיקוח בטחוני. יש לזכור ששיתוף פעולה עם הקהילה הבינלאומית מבוסס גם על *trade offs* בסוגיות אחרות שישראל עשויה לשפר את מצבה בהן.

באיזורנו פועלים מספר שחקנים, כמו תורכיה, קטאר וערב הסעודית, שיש להם עניין להשפיע על התהליכים הנרקמים, כל אחד בהתאם לאינטרסים שלו באזור. לחלקם יכול להיות תפקיד שלילי מבחינתה של ישראל שיש לקחת אותו בחשבון.

בשלב ראשון ניתן להסתפק בצעדים כלכליים וסיוע לשיקום בלבד, תוך מגעים עקיפים בין ישראל לחמאס.

הציבור בישראל

רוב הציבור בישראל שוכנע במהלך השנים שהחמאס הוא ארגון טרור שמטרתו להשמיד את מדינת ישראל. אם בשל ההתקפות על אזרחים חפים מפשע ואם בשל עמדותיו המדיניות הקיצוניות. חלק מהציבור אפילו מאמין שניתן למגר את החמאס, אם כי דומה, שאחוז גדל והולך מהציבור מבין כי המיגור הוא למעשה בלתי אפשרי. במצב זה תצטרך הממשלה לשכנע את הציבור שהמהלכים לשיפור המצב הכלכלי בעזה אינם בגדר מעשה איוולת, אלא השקעה לטווח ארוך.

לעזרת הממשלה יכולים לבוא דווקא תושבי הישובים בעוטף עזה שיש להם אינטרס להעסיק תושבים מעזה מתוך הבנה שהדבר יחזק את המוטיבציה לרגיעה.

דרך השלום 7 תל אביב, 6789207

7 Derech HaShalom st. Tel-Aviv, Israel

טל: +972.3.5471254

פקס: +972.3.5498007

info@peace-security.org.il

www.peace-security.org.il

קבוצת המומחים לשלום ולביטחון
Peace and Security Association

סיכום

מומלץ להתקדם ולפעול בכל הערוצים במקביל, אבל לא לתת לשום ערוץ זכות וטו על המאמצים בערוצים האחרים.

כל הצעדים הכלכליים חייבים גם להיות מדורגים ומתואמים עם השחקנים הרלוונטיים האזוריים והבינלאומיים. מומלץ לערב את הקהילה הבינלאומית גם בהשקעות הכלכליות וגם בפיקוח ביטחוני. יש צורך בתאום הדוק עם מצרים; ורצוי לעודד, במקום לבלום, את מאמצי הפיוס בזירה הפלסטינית.

חשוב לזכור, ששלום כלכלי כפיתרון בלעדי לסכסוך הישראלי-פלסטיני איננו מספק ואינו מהווה פיתרון לטווח ארוך. הדבר נכון הן ביחס לעזה והן ביחס לגדה. כל תכנית כלכלית חייבת לבוא יחד עם תכנית מדינית כוללת. ללא הקמת מדינה פלסטינית לצד ישראל, לא יועיל אפילו נמל בעזה.

המסמך גובש ע"י צוות בכיר מקרב חברי המועצה לשלום ולביטחון ואושר בידי הועד המנהל של המועצה.

דרך השלום 7 תל אביב, 6789207

7 Derech HaShalom st. Tel-Aviv, Israel

טל: +972.3.5471254

פקס: +972.3.5498007

info@peace-security.org.il

www.peace-security.org.il